

Θ. ΚΑΡΑΤΖΑΣ

Διοικητής ΕΤΕ-Πρόεδρος ΕΕΤ

Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι, με χαρά συμμετέχω στη σημερινή ημερίδα, αύριο θα είναι διημερίδα, για την αυτονομία και την αυτοδιαχείριση των επικουρικών ταμείων, ακριβώς όπως λέει ο τίτλος, ως συνεισφορά στο μέλλον της κοινωνικής ασφάλισης.

Διότι ασφαλώς, το θέμα των επικουρικών ταμείων δεν είναι ανεξάρτητο από το σύνολο του θέματος της κοινωνικής ασφάλισης. Σε μια τέτοια διημερίδα μπορούν να ακουστούν πολλές νέες ιδέες και αντιλήψεις και ασφαλώς να συμβάλλουν στη διαμόρφωση του τρόπου σκέψης και των αντιλήψεων όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Τέτοιες ιδέες και αντιλήψεις ακούστηκαν ήδη σήμερα και τολμώ να πω ότι σε πολλά σημεία ήταν τολμηρές. Δεν θα ήθελα ακόμα να διατυπώσω τα συμπεράσματά μου, πριν ολοκληρωθεί ο κύκλος των παρουσιάσεων.

Το ζήτημα της διαχείρισης και της αυτονομίας των επικουρικών ταμείων συνιστά, πιστεύω, μια καίρια πτυχή του ευρύτερου ζητήματος της κοινωνικής ασφάλισης που βρίσκεται σήμερα στο επίκεντρο της επικαιρότητας. Σε μεγάλο βαθμό αυτό οφείλεται στην ωρίμανση των συνθηκών που επιβάλλουν, πλέον, τη λήψη δύσκολων μέτρων.

Σπάνια πιστεύω ότι απαντάται στις οργανωμένες κοινωνίες ένα θέμα που συνδυάζει τέτοια πληθώρα ερωτηματικών και διλημάτων, γύρω από την επιθυμητή κατεύθυνση της κοινωνίας. Τα ερωτηματικά αυτά είναι πολιτικά και τεχνικά, άπτονται της οικονομικής και της διοικητικής διαχείρισης, η εμπέλειά τους είναι διαχρονική αλλά και με κεφαλαιώδεις συνέπειες για την άμεση πολιτική πράξη.

Ένας τρόπος για να αντιμετωπίσουμε το πλέγμα των επιλογών και αποφάσεων που τίθενται, είναι να δούμε την υπόθεση της κοινωνικής ασφάλισης όχι απλά σαν ένα μηχανισμό κοινωνικής προστασίας, αλλά ως το συνδεδεμένο κρίκο μεταξύ της δική μας γενιάς και της ευμάρειας των μελλοντικών γενιών.

Η έννοια αυτή της ευθύνης προς τις γενιές του μέλλοντος, έχει αποδοθεί πολύ πετυχημένα, στο πλαίσιο της φροντίδας για το περιβάλλον με τη γνωστή ρήση “αυτή τη γη δεν την κληρονομήσαμε από τους προγόνους μας, την έχουμε δανειστεί από τα παιδιά μας”.

Παραφράζοντας την ίδια αυτή ρήση, θα έλεγα ότι “αυτή την κοινωνία, αυτή την κοινωνική προστασία που ζούμε σήμερα, δεν την κληρονομήσαμε από τους προγόνους μας, την έχουμε δανειστεί από τα παιδιά μας”.

Το πρόβλημα, βέβαια, των συντάξεων είναι μια ακόμα έκφραση του προβλήματος που δημιουργείται από τις ηλικιωμένες κοινωνίες. Και κυρίως από τις ηλικιωμένες κοινωνίες των προηγμένων χωρών, ιδιαίτερα της Ευρώπης.

Διότι οι υπόλοιπες κοινωνίες, εξακολουθούν να είναι νέες και να ανανεώνονται με ταχείς ρυθμούς. Αλλά βρισκόμαστε πολύ μακριά, στο στάδιο της παγκοσμιοποίησης, ώστε να δούμε συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, που θα λαμβάνουν υπόψη τους τις πληθυσμιακές δυνατότητες ολόκληρου του κόσμου, διότι ακριβώς ένα μεγάλο μέρος του κόσμου, ζει κάτω από συνθήκες οι οποίες δεν επιτρέπουν να συνδεθούν με τα δικά μας συστήματα κοινωνικής προστασίας.

Στον τόπο μας, στην επίδραση που ασκείται από τη γήρανση του πληθυσμού, έρχεται να προστεθεί και η σημερινή εικόνα των ταμείων ασφάλισης που μπορεί να χαρακτηριστεί, αν μη τι άλλο, αποκαρδιωτική.

Το βασικό στοιχείο του σημερινού συστήματος ασφαλιστικής κάλυψης είναι ο έντονος κατακερματισμός των διαφορετικών ταμείων. Θα έλεγα ότι αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τον τραπεζικό τομέα. Ίσως ο τραπεζικός τομέας, ο οποίος ήταν πρωτοπόρος στην κοινωνική ασφάλιση και ξεκίνησε πολύ νωρίτερα από άλλους τομείς, έχει οδηγηθεί ιστορικά σε ένα ιδιότυπο κατακερματισμό.

Η κατάσταση επιδεινώνεται από την παρουσία πολλών αρχών εποπτείας, διαφορετικών κριτηρίων υπαγωγής, ενώ διέπεται από πληθώρα νόμων, που συχνά ψηφίστηκαν για να αντιμετωπιστούν συγκυριακές ανάγκες, δίχως να υπάρχει η απαραίτητη μέριμνα για την εξασφάλιση μιας ουσιαστικής συνέχειας στο σύστημα.

Η φύση της διανεμητικής προσέγγισης που ισχύει μέχρι τώρα στην ελληνική κοινωνική ασφάλιση, στηρίζεται στην κάλυψη των νυν αναγκών από τις νυν εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών.

Σήμερα όμως, με δεδομένη την όλη κατάσταση που περιέγραψα νωρίτερα, τα αποτελέσματα είναι σαφέστατα αρνητικά και οι συνέπειες μπορεί, σύντομα, να αποδειχθούν δυσβάσταχτες. Το τωρινό σύστημα, η σχετική μείωση του αριθμού των απασχολούμενων και των εισφορών, σε σχέση με την αύξηση των ατόμων που χρήζουν κοινωνικής προστασίας, είναι η βάση ενός σημαντικού, αναλογιστικού ελλείμματος, που υποσκάπτει τη μελλοντική σταθερότητα της κοινωνικής ασφάλισης και διαχέει ένα ανεπίτρεπτο αίσθημα κοινωνικής ανασφάλειας στο ανθρώπινο δυναμικό. Το αφανές αυτό χρέος, αποτελεί ένα δείκτη της έκτασης του ασφαλιστικού προβλήματος, το οποίο είναι ταυτόχρονα συνδεδεμένο με άλλα παράδοξα και δυσκαμψίες.

Η χορήγηση πολλών συντάξεων στο ίδιο άτομο, τα ποσοστά αναπλήρωσης, που πολλές φορές υπερβαίνουν τους μισθούς, η ανορθόδοξη κατάταξη κριτηρίων αναπηρικών συντάξεων, η προβληματική διαχείριση των ασφαλιστικών οργανισμών και της περιουσίας τους, συνιστούν παρενέργειες που τραυματίζουν περαιτέρω την αξιοπιστία και το δίκαιο χαρακτήρα της απονομής κοινωνικής προστασίας.

Ανάλογες θα ήταν οι παρατηρήσεις που θα μπορούσαμε να κάνουμε για τη συνύπαρξη πολλών ελλειμματικών και πλεονασματικών ταμείων στα πλαίσια του ελληνικού συστήματος. Η παρούσα μορφή του συστήματος αδυνατεί να δώσει λύση, λαμβάνοντας υπόψη τις επερχόμενες δημογραφικές εξελίξεις, λόγω παγίωσης διαρθρωτικών ελλειμμάτων σε ορισμένα ταμεία που αντιπροσώπευαν φθίνοντες κλάδους και δεν μπόρεσαν να υποστηριχθούν από τα “αποσχισθέντα” πλεονασματικά ταμεία.

Πρέπει να γίνει κοινή συνείδηση, ότι το νέο κοινωνικό και οικονομικό τοπίο, όπως υπαγορεύεται από τις δημογραφικές τάσεις και την εθνική στρατηγική, απαιτεί σύμπνοια και αλληλεγγύη μεταξύ των κοινωνικών ομάδων.

Είναι νομίζω, κατανοητό σε όλους μας ότι το κόστος των απαιτούμενων μεταρρυθμίσεων είναι σημαντικό. Και μόνο μια ευρύτερη συμφωνία όλων των κοινωνικών φορέων, πάνω στην επιθυμητή μελλοντική πορεία, θα επιτρέψει τις αναγκαίες αλλαγές να τελεσφορήσουν.

Το αντίθετο σενάριο θα χρεώσει τις μελλοντικές γενιές με τεράστια βάρη και θα τους μεταβιβάσει ένα θνησιγενές σύστημα. Έτσι λοιπόν, η σημερινή διημερίδα, αποτελεί μια ιδιαίτερα ευπρόσδεκτη πρωτοβουλία και συνεισφορά στον προβληματισμό γύρω από το θέμα της κοινωνικής ασφάλισης.

Το γεγονός αυτό αποκτά μεγαλύτερη σημασία αν αναλογιστεί κανείς τις πρόσφατες συζητήσεις για τη δημιουργία ενός ενιαίου ταμείου τραπεζοϋπαλλήλων, μια κίνηση που ενδέχεται να σηματοδοτήσει την αρχή μιας νέας περιόδου.

Η ενοποίηση ταμείων, μπορεί να προσφέρει μια σειρά από πλεονεκτήματα. Σ' αυτά περιλαμβάνονται η μείωση των διοικητικών εξόδων, σε περίπτωση κοινής διαχείρισης και η σημαντική αύξηση των ασφαλιστικών ωφελημάτων από τον αποτελεσματικότερο επιμερισμό του συνολικού κινδύνου σε μεγαλύτερο αριθμό ασφαλιζόμενων.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να στρέψουμε τη ματιά μας προς νέες για την Ελλάδα ιδέες, που ήδη μελετούνται και εφαρμόζονται σε άλλες χώρες, οι οποίες αντιμετωπίζουν ανάλογα προβλήματα με τα δικά μας.

Μια συμμετοχή που δεν ανέφερα μέχρι στιγμής, είναι η σχέση μεταξύ της ευθύνης του κράτους και αυτής των πολιτών, όπως εκφράζεται στη λειτουργία του ασφαλιστικού συστήματος.

Οι εκάστοτε κυβερνήσεις συνέδεαν σταθερά τις τύχες τους με τα ζητήματα της κοινωνικής ασφάλισης, σπάνια όμως με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Αφήνοντας κατά μέρους τις συχνά ανορθόδοξες νομοθετικές ή διοικητικές παρεμβάσεις, που σταδιακά διαμόρφωσαν το μωσαϊκό της υφιστάμενης κατάστασης, το κράτος αναλώθηκε στην άσκηση ενός ιδιότυπου, ισοσκελιστικού ρόλου, στα διάφορα ελλείμματα των ταμείων με τη χρήση κάθε είδους επιχορηγήσεων ή και της ενσωμάτωσης χρεών στον κρατικό προϋπολογισμό.

Και όμως, μέσα σ' ένα μωσαϊκό οικονομικών κλάδων και επαγγελματικών κατηγοριών, ο ρόλος του κράτους πρέπει να είναι η τήρηση ίσων αποστάσεων και η παροχή συνδρομής με βάση την ισονομία για όλους ανεξαιρέτως τους συμμετέχοντες.

Με αυτό ως δεδομένο και στα πλαίσια μιας ευρέως αποδεκτής πολιτικής κοινωνικής αλληλεγγύης, είναι παραπάνω από θεμιτό να συναντάμε σ' ένα τόσο κατετμημένο σύστημα διαφορετικές κλαδικές προτιμήσεις γύρω από τους όρους εργασίας και συνταξιοδότησης.

Από την άλλη μεριά, είναι εξίσου σημαντικό, η διαφοροποίηση αυτή να βαραίνει τον ίδιο τον κλάδο και όχι το κράτος και κατ' επέκταση το σύνολο. Η βασική αυτή αρχή φανερώνει μια άλλη σχετική αδυναμία της σημερινής κατάστασης, την αναντιστοιχία μεταξύ εισφορών και παροχών για κάθε ασφαλισμένο. Φέρνει δε στο προσκήνιο την εύλογη απάντηση στο πρόβλημα, δηλαδή το κεφαλαίοπονητικό σύστημα.

Ας σημειωθεί ότι οι προοπτικές λειτουργίας αυτού του συστήματος ενισχύονται σημαντικά σήμερα από την ανάπτυξη των χρηματαγορών και της αγοράς κεφαλαίου και την επακόλουθη διεύρυνση των επενδυτικών δυνατοτήτων που εξασφαλίζουν ικανοποιητικές επιδόσεις για τον κάθε ασφαλισμένο.

Αλλά και τις δυνατότητες τις οποίες ανέφερε ο κ. Monti, της κινήσεως κεφαλαίων και τις δυνατότητες των δραστηριοτήτων της διαχείρισης να επεκτείνονται στο σύνολο της ενιαίας αγοράς.

Δεν είναι σκόπιμο να αναφερθούμε σε λεπτομέρειες των δύο συστημάτων, δεδομένου ότι στο σημερινό ακροατήριο τα θέματα είναι γνωστά. Αντίθετα πρέπει να αποκομίσουμε το μέγιστο όφελος αν δεχθούμε ότι το κάθε σύστημα διαθέτει τις αρετές του και θα αναζητήσουμε τον κατάλληλο τρόπο συνύπαρξης, ώστε να αντιμετωπιστούν συνολικά οι ανάγκες που αναφέρθηκαν.

Είναι πλέον κοινά δεκτό τουλάχιστον στην Ευρώπη, ότι το σύστημα της κοινωνικής ασφάλισης, στηρίζεται και στο

μέλλον φαίνεται ότι θα εξακολουθήσει να στηρίζεται, σε αυτά που ονομάσαμε 3 βάρθρα. Την εθνική σύνταξη που δίνεται ομοιόμορφα σε όλους και θα αποτελεί την εγγύηση ενός κατώτατου ορίου.

Μια πρόσθετη αναπλήρωση εισοδήματος που θα χρηματοδοτείται στο επίπεδο του κλάδου. Και ένα τρίτο επίπεδο που θα ακολουθεί τις αρχές του κεφαλαιοποιητικού συστήματος και θα στηρίζεται στη σωρευτική δυναμική αποταμίευσης κάθε κλάδου. Αν και η ευρωπαϊκή τάση είναι, αυτό το τελευταίο, να αποτελεί καθαρά ιδιωτική υπόθεση.

Έτσι θα έλθουμε στο θέμα της αυτοδιαχείρισης των φορέων κοινωνικής ασφάλισης και ειδικότερα στο μέλλον της διαχείρισης των ασφαλιστικών οργανισμών. Εδώ αναφέρομαι στις ιδέες και απόψεις που αναπτύχθηκαν τον τελευταίο καιρό, γύρω από την αξιοποίηση της περιουσίας και κυρίως τη διαχείριση των διαθεσίμων των ασφαλιστικών οργανισμών. Ένας διάλογος, στον οποίο όπως ξέρετε, συμμετείχε και η Εθνική Τράπεζα με θέσεις που φαίνεται ότι έτυχαν ευρείας αποδοχής.

Η σημασία των διαθεσίμων αυτών είναι αδιαμφισβήτητη αφού στην ουσία εξισορροπούν το ισοζύγιο μεταξύ των γενεών και λειτουργούν ως παράγοντας κοινωνικής συνοχής. Μια βασική συνιστώσα του πρόσφατου αυτού διαλόγου, είναι η πρόταση δημιουργίας, διαμέσου ενός καταλλήλου θεσμικού πλαισίου, που θα συνοδεύεται από ανάλογους μηχανισμούς εποπτείας και ελέγχου, ειδικών αμοιβαίων κεφαλαίων για την αποδοτικότερη αξιοποίηση των σημαντικών διαθεσίμων αυτών των φορέων.

Μια τέτοια λύση θα προσέφερε ένα διπλό πλεονέκτημα: Θα οδηγούσε σε μια σημαντικά βελτιωμένη απόδοση των αποταμιεύσεων των ασφαλισμένων, με αποτέλεσμα τα κεφάλαιά τους να αξιοποιούνται πλέον με τους ανταγωνιστικούς όρους της αγοράς, αντί να ρευστοποιούνται, όπως αυξανόμενα συμβαίνει με το τωρινό σύστημα.

Παράλληλα, θα ενίσχυε ευεργετικά το βάθος και τη ρευστότητα της κεφαλαιαγοράς προσφέροντας νέα ζήτηση για επενδυτικά προϊόντα. Για την αποτελεσματικότητα της προσπάθειας κεφαλαιακής στήριξης των ταμείων, η αυτοδιαχείριση αποτελεί σημαντικό καταλύτη για να προχωρήσει το σύστημα προς την εξυγίανση και τον εκσυγχρονισμό.

Επιπλέον, η αυτενέργεια και η διάθεση προσαρμογής στα νέα δεδομένα θα είναι ένας πολύτιμος αρωγός για την επιτυχία ενός νέου συστήματος. Εξίσου απαραίτητη προϋπόθεση όμως είναι η κοινή κατανόηση των προκλήσεων και των αναγκών του χρονικού ορίζοντα που έχουμε απέναντί μας.

Άσχετα από τις τελικές επιλογές στις οποίες θα προχωρήσουμε, ένα σύστημα αυτοδιαχείρισης πρέπει να αποτελεί μια ουσιαστική τομή, που θα βαίνει στη σωστή κατεύθυνση και δεν θα έχει την ίδια κατάληξη, όπως με άλλα φιλόδοξα σχέδια του παρελθόντος, τα οποία δεν απέδωσαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Στην Ελλάδα, ο θεσμός της κοινωνικής ασφάλισης μεταφυτεύθηκε σε δύσκολα χρόνια, με πολλές ατέλειες και συγκυριακές ιδιομορφίες που σημάδεψαν από την αρχή το σύστημα αυτό. Στην κρίσιμη αυτή στιγμή της μετεξέλιξής του θα χρειαστεί όλη η δυνατή προσοχή και αποφασιστικότητα για να σταθεί στα πόδια του με σιγουριά.

Με τη διημερίδα αυτή, πιστεύω ότι η ΟΤΟΕ προσφέρει γόνιμο έδαφος για μια τέτοια προετοιμασία και πιστεύω ότι η κυριότερη συνεισφορά είναι η επαναφορά της προσοχής του διαλόγου, εκεί όπου πραγματικά πηγάζουν όλα. Η προσοχή πρέπει να στραφεί στον έλληνα εργαζόμενο που έχει ανάγκη κοινωνικής προστασίας και αύριο, ασφαλώς, θα είναι ο έλληνας συνταξιούχος.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ κ. Πρόεδρε. Ο λόγος του κ. Θ. Καρατζά πάντα είναι τεκμηριωμένος και ακούγεται πάρα πολύ ευχάριστα. Ειδικότερα βέβαια όταν αναφέρεται στο Ενιαίο Ταμείο Κύριας Σύνταξης και στο επικουρικό. Εκεί είναι σαν να “κελαηδούν πουλιά”.

Είναι μαζί μας ο συνάδελφος και φίλος ο κ. Χρήστος Πρωτόπαπας, ο οποίος έχει κληθεί εδώ, όχι υπό την ιδιότητά του ως Υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, γιατί θα τον φέρναμε σε δύσκολη θέση, αφού θα πρέπει να έλθει σε σύγκρουση με πρακτικές και λογικές που ακούστηκαν, αλλά υπό την ιδιότητά του ως πρώην Προέδρου της ΟΤΟΕ.

Μας στηρίζει στο Ενιαίο Ταμείο και είμαστε σήμερα στη δυσάρεστη θέση να πούμε ότι είναι ο μόνος που έχουμε στην κυβέρνηση από το χώρο μας. Παλιότερα είχαμε και άλλους, που δυστυχώς σήμερα δεν τους έχουμε μαζί μας.

Θα παρακαλέσω τον κ. K. van Rees, Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Συνταξιοδοτικής Πρόνοιας, να έλθει στο βήμα. Και να ενημερώσω κι εσάς ότι τα ταμεία των τραπεζοϋπαλλήλων, μαζί με το ταμείο των δημοσιογράφων, ήδη προωθούν σχέδιο ίδρυσης εθνικού φορέα, ο οποίος θα συμμετέχει οργανικά πλέον στην Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Συνταξιοδοτικής Πρόνοιας, της οποίας Πρόεδρος είναι ο κ. K. van Rees.